

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Siikalatvan kunta näkee, että TYM-palveluihin ohjautumista tulisi ehdottomasti tehostaa. Samoin TYMiä hoitavaa resurssia tulisi ehdottomasti lisätä. Tälläkin hetkellä hyvinvointialueiden resurssitilanne on haastanut paikoin TYM-lain mukaista toimintaa.

Voimassa olevan lain mukaan aktivointisuunnitelmaan tulee sisältyä kuntouttava työtoiminta tai erityislakien mukaisesti sellaisia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä - näihin palveluihin ohjautuminen vähenisi. Kuitenkin nykyiset aktivoitavat asiakkaat ovat juuri heitä, jotka näitä ko. palveluita tarvitsevat ja niistä hyötyvät.

Nykymallin mukainen aktivointi ohjaa työttömiä osallisuuteen ja velvoittaa tekemään asioita tilanteensa edistämiseksi. Ehdotettu lakiesitys heikentää kyseisten asiakkaiden asemaa nykyisestä. Siikalatvan kunta pitää tärkeänä, että heikoimmassa asemassa olevat ja palvelua eniten tarvitsevat ohjautuvat oikeiden palveluiden piiriin ja eivät jää ilman tarvitsemaansa tukea ja palveluita. Suuri osa toimeentulotukea saavista työttömistä on jo nykyisellään työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) piirissä. Aktivointiehdon rajaaminen toimeentulotukea saaviin voikin tarkoittaa, ettei aktivointiehdon piirissä ole jatkossa enää juuri lainkaan asiakkaita.

On olemassa riski, ettei asiakkaan sote-palvelujen tarvetta asiakkaan antamien tietojen perusteella tunnisteta työvoimapalveluissa. Tällöin asiakkaan pääsy palvelutarpeensa mukaisiin palveluihin viivästyy. Siikalatvan kunta näkee myös riskin, että aktivointiehdon poistuttua työttömyysetuudella oleva ja sekä työvoimapalveluja että sosiaalipalveluja tarvitseva asiakas jää tarvitsemiensa palvelujen ulkopuolelle. Lakiesityksessä oletetaan näiden asiakkaiden siirtyvän TYM-yhteistoimintamallin piiriin. Näin ei kuitenkaan tapahdu, mikäli TYM-asiakkuuskriteerit eivät täyty. Väliinputoajia ovat esimerkiksi työnhakijat, jotka eivät ole toimeentulotukiasiakkaina, mutta eivät työkyvyttömyyden

vuoksi kykene osallistumaan mihinkään työllistymistä edistäviin palveluihin ja eivät näin ole TYM-asiakkaina. Asiakkaat myös jäävät näissä tilanteissa yksinomaan työvoimaviranomaisen vastuulle, vaikka heidän ensisijaisena palvelutarpeenaan olisivat sosiaali- ja terveystyöpalvelut.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavilla on usein monenlaisia hyvinvoinnin puutteita esimerkiksi asumisololoissa, terveydessä, sosiaalisissa suhteissa, toimintakyvyssä sekä työkyvyssä. Siikalatvan kunta pitää tärkeänä, että esitystä muutetaan siten, että se parantaa asiakkaan ohjautuvuutta tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Muutoksen on tärkeä edistää tehokkaampaa ja vaikuttavampaa viranomaisyhteistyötä. TYM ei ole ratkaisu, jos henkilö ei ole työhön suuntautuva. Hyvinvointialueen rooli on hyvin keskeinen näissä tilanteissa. Esityksessä tulisi varmistaa hyvinvointialueen riittävät resurssit hoitamaan näiden henkilöiden tilannetta.

Siikalatvan kunta näkee, että lakiesityksen toteutuessa iso joukko heikossa työmarkkina-asemassa olevia eivät tulisi saamaan riittävää tukea ja palveluja. Vasta aktivointisuunnitelmia tehtäessä tulee esille asiakkaiden todelliset työllistymisen haasteet. Sen jälkeen niihin voidaan tarttua ja auttaa asiakkaan tilannetta eteenpäin. Nämä haasteet eivät tule esiin esimerkiksi puhelimitse tehdyissä työllistymissuunnitelman päivityksissä. Lähipalvelut (työllisyysalueen vastuukunta, kunta ja hyvinvointialue) ovat erittäin tarpeellisia heikossa työmarkkina-asemassa oleville. Asiakkaiden tilannetta voi heikentää edelleen se, ettei heidän palvelutarpeensa mukaisia palveluja ole riittävästi saatavilla. Esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan ohjattujen asiakkaiden määrän väheneminen on voinut johtua siitä ettei palvelua ole ollut riittävästi saatavilla. Pahimmillaan palvelujen puuttuminen voi johtaa myös toimeentulon leikkauksiin, vaikka kyse on pikemminkin siitä, ettei palveluja ole saatavilla kuin siitä, ettei asiakas olisi valmis osallistumaan palveluihin.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Siikalatvan kunta pitää kannattavana esityksen tavoitetta tehostaa hallintoa, sujuvoittaa lainsäädäntöä, turvata hyvinvointialueiden henkilöstöresurssien riittävyyttä sekä pyrkimyksiä parantaa julkisen talouden kestävyyttä.

Siikalatvan kunta näkee, että esityksen myötä työvoimaviranomaisten hallinnollinen työ vähenisi niiden asiakkaiden osalta, joille on voimassa olevan lain mukaan laadittava aktivointisuunnitelma. Täten työllisyysalueen rooli kasvaisi lakimuutoksen myötä ja vastuukuntaa tulisi velvoittaa hoitamaan työttömiä töihin tehokkaammin, käyttää aktivoinneista vapautuva aika työttömien saattamiseksi töihin.

Siikalatvan kunta näkee, että ehdotettu lakimuutos haastaisi kuntia yhä enemmän, koska työttömiä "hoitava" resurssi vähenisi ja toimenpiteisiin ohjautuisivat yhä harvemmat. Lakiesitykseen sisältyy arvio siitä, ettei esityksellä olisi viranomaisten resurssien tarvetta lisääviä vaikutuksia. Tämä jättää huomiotta esityksen vaikutukset työvoimaviranomaisen työmäärään ja resurssitarpeisiin. Asiakkaiden ohjautuminen TYM-yhteistoimintamallin piiriin lisää myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja Kelan resurssien tarvetta.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Siikalatvan kunta näkee, että esitys lisää kustannuksia hyvinvointialueella, kunnassa ja työllisyysalueen vastuukunnassa asiakkaiden jäädessä ilman tarvitsemiaan palveluita ja edelleen hänen ongelmien kasautuessa. Monialaisen yhteistoiminnan tarve asiakkaiden työllistymisen edistämisessä lisääntyy. Uudistuksella voidaan arvioida olevan myös muutoin työvoimaviranomaisten resurssitarvetta lisääviä vaikutuksia.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Siikalatvan kunta näkee, että toimialarajat (työllisyysalueen vastuukunta, kunta ja hyvinvointialue) ylittävästä tiedonkulusta tulisi tehdä helpompaa, jotta kaikki työllisyydenhoidon resurssit saataisiin tehokkaasti käyttöön. Kuntien vapaaehtoisten työllisyyspalveluiden resurssit tulisi hyödyntää nykyistä paremmin mahdollistamalla lainsäädännöllä työllisyysalueen, kunnan ja hyvinvointialueen välinen tiedonkulku palveluiden toteuttamisessa. Työllisyysalueen kuntien tulisi saada tieto esimerkiksi siitä, kuinka suuri osa kaikista aktivointisuunnitelmista on tehty toimeentulotuen saantiin perustuen.

Siikalatvan kunta näkee, että esitys johtaisi siihen, että aktivointisuunnitelmien määrä tulisi vähenemään huomattavasti. Siikalatvan kunta pitää tärkeänä, että esitystä muutetaan siten, että se mahdollistaa nykyistä suuremman aktivointisuunnitelmien laatimisen.

Ilvari Pekka
Siikalatvan kunta